

# ARTETERAPIA

**Od rozważań nad teorią do zastosowań praktycznych**

Redakcja: Wiesław Karolak, Barbara Kaczorowska

# Spis treści

Słowo wstępne.....	9
<b>Rozdział 1. Rozważania ogólne</b>	
<i>Andrzej Kowal, Grażyna Borowik</i> Arteterapia w medycynie i edukacji .....	15
<i>Krzysztof Klajs</i> Zdrowie, choroba i kreatywność.....	21
<i>Joanna Gładyszewska-Cylulko</i> Miejsce arteterapii w pracy pedagoga specjalnego .....	29
<i>Mateusz Wiszniewski</i> Terapie ekspresyjne w edukacji, profilaktyce i rozwoju osobistym – podstawy teoretyczne i przykłady praktycznego zastosowania .....	41
<i>Maja Stańko</i> Arteterapia z rodziną – podstawy teorii i praktyki .....	61
<i>Kamila Lasocińska</i> Wzbogacanie jakości codziennych doświadczeń poprzez refleksję nad własną biografią.....	75
<i>Beata Słomczewska-Molnar</i> Arteterapia wobec kultury popularnej, czyli na co jesteśmy skazani – kicz czy odrzucenie.....	85

*Katarzyna Salamon*

O sztuce osób chorujących psychicznie. Czy artysta powinien być osobą zdrową psychicznie? ..... 101

*Ewa Grudziewska, Agnieszka Lewicka*

Skuteczność arteterapii w pracy z nieletnimi z młodzieżowych ośrodków wychowawczych ..... 111

## Rozdział 2. Dziedziny arteterapii

### Muzyka

*Elżbieta Masiak*

Metody diagnozy i ewaluacji w procesie muzykoterapii improwizacyjnej .... 125

*Klaudia Kukielczyńska-Krawczyk*

Metody oceny relaksacyjnego oddziaływania muzyki ..... 135

*Katarzyna Ruda*

Percepcja dzieła muzycznego w sferze emocjonalnej u muzyków i niemuzyków (aspekt wyobraźniowy) ..... 147

*Anetta Pasternak*

Terapeutyczne aspekty metody rytmiki w pracy z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (ryzyko dysleksji rozwojowej) na etapie edukacji wczesnoszkolnej ..... 161

*Krzysztof Browarny*

Muzykoterapia a coaching – muzyka i jej elementy w procesie dążenia do oczekiwanych zmian ..... 175

*Agnieszka Szymajda*

Spotkania w muzycznej przestrzeni – refleksje nad działalnością artystyczną w zespole wokalnym dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną..... 185

### Teatr i taniec

*Anita Stefańska*

Teatroterapia osób z niepełnosprawnością intelektualną – od teoretycznych założeń do empirycznych egzemplifikacji ..... 193

*Edyta Nieduziak*  
Od dramy i psychodramy po teatr i teatroterapię – z rozważań  
nad teorią i praktyką zastosowania teatru w terapii..... 215

*Joanna Cieślukowska*  
Teatr w procesie edukacji kulturalnej i adaptacji społecznej  
dzieci niewidomych – historia pewnego projektu ..... 229

*Anna Glińska-Lachowicz*  
Resocjalizacja przez choreoterapię – szansa czy porażka? ..... 237

## Literatura

*Wita Szulc*  
Biblioterapia. Problem efektywności ..... 251

*Sławomir Krzyśka*  
Filozofia pisania tekstów literackich dla dzieci w kontekście terapii  
przez sztukę ..... 263

*Szymon Góralczyk*  
Poezjoterapia w dysfunkcjach narządów ruchu ..... 273

## Sztuki wizualne

*Bernadeta Didkowska*  
Znaczenie rysunku spontanicznego dla prawidłowego rozwoju dziecka..... 283

*Grażyna Szabelska*  
Diagnostyczna funkcja terapii sztuką: zastosowanie analizy rysunku rodziny  
w procesie wczesnego rozpoznawania dziecka krzywdzonego  
w środowisku rodzinnym ..... 297

*Anna Kamyszek*  
Terapia z duchem czasu – miejsce fotografii w procesie terapeutycznym ..... 315

*Karolina Siodmiak*  
Dialogowy portret kobiety w fototerapii..... 323

*Katarzyna Ziółowicz*  
Ceramika jako forma arteterapii..... 335

### Rozdział 3. Edukacja arteterapeutów

*Paweł Cylulko*

Muzykoterapeuta – rozważania na temat specyfiki zawodu ..... 347

*Krzysztof Stachyra*

Projekt systemu kształcenia i certyfikacji muzykoterapeutów w Polsce ..... 357

*Bogusława Gontarz, Karolina Romanowska*

Pasja kluczem postępu ..... 365

### Rozdział 4. Projekty, warsztaty, działania

*Wiesław Karolak*

Projekt arteterapeutyczny, projekt edukacyjny, projekt artystyczny ..... 377

*Dorota Gołąb, Arkadiusz Spychała*

Formy arteterapii realizowane na terenie

Wielkopolskiego Centrum Onkologii ..... 385

*Jolanta Łysakowska*

Projekt arteterapeutyczny w służbie rozwoju i upowszechniania form aktywnej integracji. (Część projektu realizowana przez

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Będzinie) ..... 391

*Kamila Lasocińska*

Warsztat biograficzny pt. *Smakowanie życia – wzbogacanie jakości*

*życiowych doświadczeń* ..... 397

*Barbara Kasprzak*

Przemiana – impresje z praktyki arteterapeutycznej..... 407

# Słowo wstępne

Prezentowana publikacja jest zbiorem rozważań naukowych, opisów procesów i rezultatów działań arteterapeutycznych otrzymanych od uczestników III Międzynarodowej Konferencji Szkoleniowo-Naukowej *ARTETERAPIA w medycynie i edukacji*. Wymieniona konferencja to bardzo ważne wydarzenie w kształtującej się historii polskiej terapii przez sztukę, a materiały zamieszczone w tej publikacji to dokument obrazujący stan refleksji o polskiej arteterapii.

Kilka słów o historii konferencji.

W listopadzie 1999 roku odbyła się w Łodzi I Ogólnopolska Konferencja Szkoleniowo-Naukowa *Znaczenie arteterapii w psychiatrii polskiej*, której udokumentowaniem było wydawnictwo Polskiego Komitetu Międzynarodowego Stowarzyszenia Wychowania przez Sztukę (InSEA, 2000).

W 2007 roku zespół związany z pierwszą konferencją, poszerzony o przedstawicieli Stowarzyszenia Arteterapeutów Polskich KAJROS, zrealizował II Ogólnopolską Konferencję Szkoleniowo-Naukową pt. *ARTETERAPIA w medycynie i edukacji*, której udokumentowaniem było wydawnictwo – monografia wydana przez Wyższą Szkołę Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi (WSHE, 2008).

Tak konferencja, jak i monografia *ARTETERAPIA w medycynie i edukacji* stanowiąca zbiór artykułów, rozważań i opisów warsztatów spotkały się z bardzo pozytywnym echem ze strony naukowców, teoretyków i praktyków arteterapii. Pojawiło się szereg próśb i sugestii, aby, po pierwsze, konferencja stała się przedsięwzięciem realizowanym regularnie co dwa lata, a po drugie, aby stała się spotkaniem międzynarodowym.

Wymienione uwagi stały się podstawą zorganizowania III Międzynarodowej Konferencji Szkoleniowo-Naukowej *ARTETERAPIA w medycynie i edukacji*.

Organizacji konferencji podjął się Międzynarodowy Instytut Edukacji przez Sztukę Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi i Polski Instytut Ericksonowski przy współpracy Kliniki Psychiatrii Młodzieżowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz Stowarzyszenie Arteterapeutów Polskich KAJROS.

Powołano Komitet Naukowy i Komitet Organizacyjny oraz określono cel konferencji. Założono, że konferencja będzie adresowana do kilku grup: psychiatrów i psychologów, naukowców zajmujących się interdyscyplinarnymi badaniami z zakresu arteterapii, odpowiedzialnych za dydaktykę w tym zakresie, praktyków poszukujących poszerzenia swojej wiedzy oraz studentów z kół naukowych zajmujących się arteterapią.

Celem konferencji miało być pogłębienie dyskusji na temat teoretycznych podstaw i praktycznych działań w szeroko pojętym obszarze arteterapii, podjęcie panelowych dyskusji związanych z ukształtowaniem się profesji (zawodu) oraz certyfikatów arteterapeuty w Polsce, podjęcie dyskusji w gronie zaproszonych psychiatrów o istocie arteterapii w klinikach psychiatrycznych, podjęcie dyskusji o przyszłości arteterapii w Polsce z punktu widzenia najmłodszego pokolenia (panel studencki).

Bardzo istotnym celem konferencji miało być zebranie wartościowych materiałów do publikacji o obecnym stanie polskiej arteterapii w medycynie i edukacji tak w obszarze badań naukowych, jak i praktyki.

Czy to się udało?

Czy można już mówić o ukształtowaniu się profesji (zawodu) arteterapeuty w Polsce?

Jaki powinien być wzorzec (model) profesji arteterapeuty?

Nie ma na razie jednoznacznych odpowiedzi.

Co pozostało po konferencji?

Z całą pewnością powstało wiele znakomitych, nowych kontaktów. Poszerzyła się sieć polskich arteterapeutów, poszerzył się bank danych z kontaktami, adresami, powstał portal internetowy [www.arteterapia.pl](http://www.arteterapia.pl), powstała monografia *ARTETERAPIA od rozważań nad teorią do zastosowań praktycznych*.

Nie chcieliśmy, aby powstało tradycyjne wydawnictwo pokonferencyjne, a więc aby nie były to cytowane wykłady konferencyjne. Na prośbę zespołu redakcyjnego uzyskaliśmy od uczestników konferencji wiele artykułów, rozważań teoretycznych, dokumentacji opisujących warsztaty, które w tej publikacji/monografii prezentujemy.

Należy tutaj powiedzieć, że niezwykle trudno jest dokonać wyboru materiału do publikacji, jak również ogromnym problemem jest redakcja tekstów.

Z jednej strony chcieliśmy, aby ta publikacja oddawała w naturalny sposób poziom intelektualny, merytoryczny, jak i sposób opisywania praktyki w obszarze arteterapii w Polsce w 2009 roku. Z drugiej strony każda publikacja naukowa podlega recenzji, a co za tym idzie akceptacji jednych tekstów i eliminacji innych (niespełniających norm prac naukowych).

W przypadku tej publikacji zdecydowaliśmy się na prezentację tekstów zaopiniowanych przez zespół redakcyjny i uznanych za istotne do publikacji przez recenzenta. Zdecydowaliśmy się publikować teksty w otrzymanej formie tylko z korektą redakcyjną. Nie chcieliśmy ingerować w treść tekstów.

Podjęliśmy decyzję o umieszczeniu tekstów w czterech rozdziałach. Są to: rozdział pierwszy *Rozważania ogólne*, rozdział drugi *Dziedziny arteterapii*, rozdział trzeci *Edukacja arteterapeutów* oraz rozdział czwarty *Informacje, projekty, warsztaty, ćwiczenia*.

Zdajemy sobie sprawę, że prezentowane w tej publikacji teksty nie w pełni oddają obraz polskiej arteterapii obecnego czasu, ale wydaje się, że na potrzeby bardzo dynamicznie rozwijającej się edukacji w obszarze arteterapii w Polsce oraz dla inwentaryzacji stanu nauki i praktycznych działań arteterapeutycznych publikacja w takiej formie będzie przydatna.

### **Podziękowania**

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do realizacji konferencji i powstania tej publikacji. Konferencja, a następnie wydawnictwo to nie powstałyby, gdyby nie zaangażowanie wielu osób z licznych instytucji. Szczególnie dziękuję Pani prof. dr Adrei Gilroy z Goldsmiths College, University of London, która poświęciła wiele bardzo cennego czasu na kontaktowanie organizatorów z gośćmi z zagranicy, po to aby przybliżyć nam funkcjonowanie arteterapii w wielu miejscach na



świecie oraz aby przybliżyć nam metodologię badań w obszarze arteterapii.

Dziękuję Oldze Handford również z Goldsmiths College, University of London za zaproszenie gości, korespondencję, przygotowanie i prowadzenie dyskusji na temat standardów kształcenia, profesjonalizacji studiów i zawodu arteterapeuty.

Serdeczne podziękowania kieruję do Pani dr hab. Wity Szulc, Przewodniczącej Stowarzyszenia Arteterapeutów Polskich KAJROS. Dziękuję bardzo Pani dr hab. n. med. Agnieszce Gmitrowicz z Kliniki Psychiatrii Młodzieżowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Dziękuję Panu mgr. Krzysztofowi Klajsowi, dyrektorowi Polskiego Instytutu Ericksonowskiego.

Dziękuję bardzo Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi za przyjęcie organizacji konferencji, za gościnę i możliwość realizacji publikacji. Szczególnie dziękuję pracownikom Działu Promocji i pracownikom Wydawnictwa AHE w Łodzi.

**Dziękuję autorom artykułów i wypowiedzi.**

Dziękuję Pani mgr Barbarze Kaczorowskiej z Międzynarodowego Instytutu Edukacji przez Sztukę w AHE w Łodzi, która podjęła się niezwykle trudnej roli Komisarza Organizacyjnego Konferencji, a następnie redakcji publikacji.

Prof. dr hab. Wiesław Karolak  
Łódź, styczeń 2010